

Književna poročila.

Naša letošnja srednješolska poročila. Troje slovenskih srednješolskih poročil mi je prišlo letos do rok, in to je menda vse, kar ne nosi pečata tujstva in narodne manjvrednosti! Ta kupček naše srednješolske revščine se kaj žalostno reprezentira poleg visokega sklada čeških in poljskih programov! Toda čemu polniti gluha ušesa „merodajnim faktorjem“ z brezplodnimi tožbami! ... Preglejmo, kar pomembnega more zabeležiti naša znanstvena književnost, ostalo Sisifovo delo pa naj opravijo naši narodni časniki.

„Jahresbericht“ c. kr. I. drž. gimnazije v Ljubljani ima nemško študijo Rudolfa Grošlja „Das Webersche Gesetz der Psychophysik und seine relationstheoretische Deutung“.

„Izvestja c. kr. II. drž. gimnazije v Ljubljani“ prinašajo razen nadaljevanja kataloga učiteljske knjižnice, ki ga vzorno sestavlja prof. dr. I. Trtnik, še kratko predavanje prof. dr. Fr. Ilešiča: „Kako mislijo dandanes starši o šoli in o šolnikih?“ Prav umestno se v njem poudarja važnost neobveznih predmetov, posebno glasbe in risanja.

V „Jahresberichtu des k. k. Kaiser-Franz-Joseph-Gymnasiums in Krainburg“ je objavil prof. Fr. Komatar za domačo zgodovino zanimive „Kostanjeviške mestne pravice“, ki jih je podelil Kostanjevici koroški vojvoda in odstavljene češki kralj Henrik. — Članek dr. Fr. Mischitzja „K Vezuvovemu izbruhu l. 79. po Kr.“ ima svojo vrednost zaradi prevoda dveh pisem Plinija mlajšega, v katerih opisuje K. Tacitu smrt svojega strica pri Vezuvovem izbruhu. — Prof. dr. Capuder poroča o ugodnih uspehih strelnih vaj na kranjski gimnaziji.

„Jahresbericht des k. k. Obergymnasiums in Rudolfswert“ je prinesel „Von Prof. Rudolf Južnič“ študijo o „Tavriški Ifigeniji pri Evripidu in pri Goetheju“, ki jo bodo s pridom čitali tudi naši višji gimnazijci.

Šesto izvestje knezoškofijske privatne gimnazije v Št. Vidu nad Ljubljano je objavilo znamenito razpravo dr. A. Breznika: „Naglas v šoli“, o kateri poročamo na drugem mestu.

„II. (X.) izvestje c. kr. državne višje realke v Idriji“ je prineslo praktično poročilo prof. B. Baeblerja „O nevarnostih kemičnih poizkusov“; prof. Jul. Nardin pa je opisal „Izpopolnjeno samodelno električno menjalo“ kot nadaljevanje lanske razprave o tem predmetu.

J. P.

Dr. Anton Breznik, Naglas v šoli. VI. izvestje knezoškofijske privatne gimnazije v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano, 1911. V. 8°. str. 1–25.

Razprava marljivega slovenista drja. Breznika bo dobro došla vsem, ki uče slovenščino, zlasti na srednjih šolah. Marsikomu se bo čudno zdelo, kako je bilo mogoče, da smo prebili toliko let od uvedbe slovenščine v srednje šole brez podrobnih naglasnih pravil, kakršne nam je dal dr. Breznik v svoji študiji. Tega dejstva ne smemo zapisati na rovaš nevednosti ali nemarnosti, marveč na rovaš splošne sodbe, da se slovenskim dijakom ni treba šele učiti naglašanja domačega jezika, zlasti ker je naglašanje različno po krajih ter da zategadelj ne moremo za-

htevati od knjižnega jezika enotnega uniformiranega akcentuiranja. — Dr. Breznik si je pa postavil nalogo, da dožene knjižno naglašanje in to tudi v podrobnostih. Na načelno vprašanje, katera akcentuacija bodi veljavna za knjižni jezik, je odgovoril, da tista, ki je ostala na starejšem stališču, in to poznamo precej dobro iz štokavskih in čakavskih narečij in pa iz ruščine. Dejstvo, da je večina dialektov to stališče opustilo, ne moti našega raziskovalca prav nič. A druge bo motilo! Če učimo tuj jezik, n. pr. grščino ali latinščino, ne moremo kajpada drugače ravnati, kot da dijakom povemo, da se naglaša tuja beseda tako ali tako in nič drugače; kadar se sklanja ali sprega, se pa premika naglas po teh in teh pravilih. Pri jeziku pa, ki je učencem domač, vsakdanji, se zdi mnogim učiteljem hudo, da bi rekli in dekretirali: „Vaše naglašanje, n. pr. drémati, nésemo, brúsiti, stólček ... je popolnoma napačno, je nestvor; pravilno je samo: dremáti, nesémo, brusíti, stolčèk ...“ V tujih jezikih z določenim akcentom dijaki ne zaidejo nikoli v izkušnjo, da bi naglašali napačno; vse drugače je pa pri materinščini, ako se zahtevano knjižno naglašanje razlikuje od nje. Pripomniti je še treba, da večina Slovencev nikakor ne razločuje — niti z ušesom niti v govoru — potisnjenega in potegnjenega poudarka. Čemu torej mučiti učence z zahtevo takega diferenciranja? — Sicer pa noben učitelj slovenščine ne sme preiti preko korenite razprave drja. Breznika k dnevnemu redu, marveč vsak stoji pred alternativo: ali ugoditi njegovi zahtevi, ali pa motivirati pred svojo vestjo nasprotno ravnanje.

Ivan Koštiál.

Dr. F. Hörburger, Die Aussprache des Deutschen im Munde der Italiener und Slowenen. 51. Jahresbericht der k. k. Staats-Oberrealschule in Görz, 1911. V. 8°. str. 3—76.

Ko je dr. Hörburger, ki je rojen v Bregencu, začel poučevati na goriški realki, je kmalu zapazil napake nenemških realcev v izreki nemščine ter kot dobro izurjen fonetik zapisoval manjše in večje hibe. Sad tega truda je omenjena razprava, ki je polna finih strokovnjaških opazovanj in ki bo dobro služila vsem učiteljem nemščine na slovenskih šolah. Važen je odstavek o kvantiteti, ki dela Slovincem posebne težave; govore namreč večidel „srednjedolge“ vokale namesto dolgih in kratkih. Prav poučen pa je „Pregled najvažnejših laških in slovenskih jezikovnih posebnosti“ (str. 66—70). Tu so sestavljene napake, ki bi se jih morali nemci odvaditi, ako hočejo govoriti dobro in lepo nemščino. Dodani so zgledi, ki kažejo nemško vzorno (glediško), južnonemško (alemansko), laško in slovensko izreko; pri vsaki besedi je razen izreke zapisan tudi stavkovni poudarek in glasbena nijansa.

I. Koštiál

Julij Slapšák, Marinka in škrateljčki. — Bom že še! Pravljici. (Dedek je pravil ... I. zvezek). S tremi slikami. V Ljubljani, 1910. Založila Katoliška bukvarna. 8°. (VI) + 115 str. Cena?

Slapšakov „dedek“ je nespreten pripovedovalec, vsaj za mladino. Govori namreč neskončno sentimentalno, ali pa prevzame vlogo dolgoveznega pridigarja; le parkrat se je približal v pravljичnem tonu otroški naivnosti. Pojem pravljice je pisatelju nejasen. Na naslovni strani imenuje oba spisa „pravljici“, v knjigi mu je prvi — „pripovedka“, drugi pa — „povest“! Kar pripoveduje v prvih sedmih poglavjih o hudo bolni vdovi Mini in njeni angelsko pridni Marinki, bi nam bil prav lahko prihranil, ali pa povedal v par stavkih; kajti pravljico o Marinki in škrateljčkih slišimo šele v osmem poglavju, ki se mu je razen pevskih točk še najbolj posrečilo. Na tak način bi ne bilo treba nam poslušati brezmejnih banalnosti